

EL PILAR DE VUIT D'ALTAFULLA

PROEMI

Fins fa poc temps, les notícies que teníem del pilar de vuit, aconseguït per la Colla Vella, a Altafulla, el segle passat, provenien de les declaracions efectuades pel famós pilaner de l'esmentada colla, "Pep de Janillo", a "*Catalunya*", revista editada pels catalans residents a Buenos Aires, reproduïdes al periòdic vallenc *La Crònica de Valls* (núm. 1.611, 16 maig del 1936) i que, en part, s'insereixen al programa dels actes de la inauguració del monument a l'esmentat pilar de vuit, a Altafulla, el 12 de novembre del 1989.

Malgrat que en diverses ocasions hem fet diferents puntualitzacions a aquelles declaracions, avui, que coneixem la data exacta del bastiment d'aquell mític castell, n'efectuarem d'altres, de precisions, a fi de deixar aclarit, al màxim, tot el que fa referència a aquest pilar de vuit d'Altafulla.

DATA EXACTA DEL SEU BASTIMENT

L'amic Isidre Virgili, en la seva salutació del dia de la inauguració del monument, ja féu menció de l'any 1878 (data que li proporcionàrem nosaltres), en què fou aconseguit el fabulós pilar, si bé no en facilità la totalitat de la notícia. Avui, doncs, podem donar la informació completa per a coneixement de tots els altafullencs, en general, encara que ja la publicàrem al *Diari de Tarragona* del 14 de novembre del 1989.

La Opinión, núm. 271, 14 de novembre del 1878: En aquest periòdic tarragoní, hi podem llegir la informació següent: "La fiesta mayor de Altafulla, de la que dimos cuenta en nuestro número del domingo, se ha visto

en extremo concurrida, habiendo proporcionado las dos collas de Xiquets de Valls grato solaz a los aficionados a esta clase de espectáculos, pues se hicieron gran número de torres de las más difíciles y arriesgadas. El entusiasmo por una de las collas llegó a tal extremo que por tres aficionados se costearon diferentes obsequios con que dieron pública muestra de la satisfacción que les causó, entre otras cosas, *el que hiciera lo pilá de vuit limpio*. Mucho hacer es". (El subratllat és nostre).

PUNTUALITZACIONS

Aquesta informació ens presenta una incògnita referent a com hem d'entendre el significat de la paraula "limpio". ¿Vol significar "sense manilles"? ja que no creiem que vulgui dir sense folre. De moment, aquí resta el dubte.

"Pep de Janillo", en les seves declaracions, entre altres coses, ens diu: "...Feia molts anys, trenta o quaranta, que no s'havia aixecat..." (el pilar de vuit, afegim nosaltres). Aquesta informació, que ja havíem rebut,⁽¹⁾ ara resta totalment aclarida, amb tota exactitud. Feia gairebé 20 anys, que s'havien assolit els dos primers pilars de vuit, l'agost del 1858, com ens diu el vallenc doctor Francesc Ballester i Castelló,⁽²⁾ sense saber, però, quina colla fou la primera a aconseguir-la, si la Vella o la Nova.

De fet, els dos periòdics tarragonins de l'any 1878 ja ens ho aclarien. Així, *La Opinión* (núm. 231, 28-9-1878), en comentar els castells aconseguits per la Colla Nova, per les festes de Santa Tecla d'aquell any, a Tarragona, ens diu: "...El segundo día hizo... y el pilá de ocho, castillo que hace unos veinte años no había podido hacerse". El *Diario de Tarragona* (núm. 230, 26-9-1878), ens informa: "La Colla Vella hizo... y el «espatat de vuit», no levantado más que una vez en Valls y otra en Alió... la Colla Nova... levantó... y el «espatat de vuit» que creemos no había realizado

(1) *Cultura*, Revista valenciana, núm. 418, abril del 1983, p. 18. "Els grans castells del segle passat".

La Veu de la Colla Vella, núm. 9, juny del 1983, p. 6. "Els grans castells de la Colla Vella al segle passat".

L'Espiridí, núm. 8, octubre-desembre 86, p. 9. "Unes fites castelleres del segle passat".

(2) Quaderns d'estudi, gener/febrer/març del 1920, p. 156. "Els Xiquets de Valls", de Francesc Ballester i Castelló.

Monument al pilar de vuit, obra de Martí Royo (1989)

hasta la fecha..." En aquestes informacions se'ns confirma la consecució dels pilars, una vintena d'anys abans, si bé ens plantegen un petit dubte. Cita Valls, en lloc de Vallmoll, la qual cosa ens sembla que és un error d'impressió, ja que la data del 19 d'agost, referent al pilar de Vallmoll, és perfectament vàlida dintre els dies de la seva festa major.

Potser també resulta escaient de fer menció de la informació que el periodista torredembarrenc, Joan Mañé i Flaquer, publicà al *Diario de Barcelona* (8 setembre del 1853), —del qual fou director més endavant—, on ens descriu d'una manera magnífica el que eren, i són, els castells; en parlar dels "espadats" o "pilá", entre altres coses, ens diu: "...Es de advertir que antes del año pasado no se consiguió hacer los «espadats de siete» limpios y fijos..." Aquesta informació, doncs, rebla el fet que el pilar de vuit fou aconseguit alguns anys més tard de la publicació de l'esmentat article.

En "Pep de Janillo" també ens diu: "...Després vàrem repetir-lo (el pilar de vuit) moltes vegades a Vilafranca, a Tarragona, i a Valls per la Candelera. A Tarragona el vam alçar tres o quatre vegades sense cap fallida... Jo de segon, l'he parat sovint". Aquí hem de dir que, si bé tenim constància dels pilars de vuit de les poblacions que cita el "Janillo", només en tenim d'haver-se fet una sola vegada a Tarragona —el ja comentat de l'any 1878— i cap més. Resulta estrany, doncs, que si s'hagués aconseguit altres vegades a Tarragona, no n'hagués restat constància en citar els pilars bastits a les festes de Santa Tecla, i dels quals tenim informació dels anys 1878 al 1883. A més, hem de tenir present que el pilar de vuit no era un castell que es prodigués gaire, en total en tenim registrats deu.

També ens resulta estrany que quan "Pep de Janillo" ens diu allò dels "trenta o quaranta anys", no recordés el pilar de vuit bastit per la Colla Vella, a Tarragona, encara no feia dos mesos, el 24 de setembre, ja que sembla lògic que els "Janillo" n'havien de ser els artífexs.

Una altra afirmació de "Pep de Janillo" és la següent:

"— Crec que pertanyeu a una casa on era tradició el culte als Xiquets i la intervenció activíssima a la «colla»".

"— És ben veritat. El meu pare havia parat força castells. Li deien el "Batista de Janillo". Tots els seus fills, que eren quatre, formàvem a la Colla Vella de Valls: el Joan, el Miquel, el Magí i jo..." Aquí hem de fer esment que, després del Pep, que era el segon de la dinastia, hi va haver l'Isidre, que devia morir de jove, com després veurem en parlar de la família "Janillo". Podem afegir, encara, que tingué un altre germà, el Ramon.

LA FAMÍLIA "JANILLO" O "GENILLO"

La família "Janillo" la formaven els pares, Joan Baptista Serra i Raimunda Miret. Foren molt prolífics, ja que tingueren deu fills. Vegem-ho seguidament:

Joan, Miquel, Josep. Nascut el 27 d'agost del 1854.

Josep, Joan, Miquel. Nascut el 28 de setembre del 1856.

Isidre, Francesc, Ferran. Nascut el 14 de juny del 1858.

Magí, Anton, Leandre. Nascut el 26 de gener del 1860.

Miquel, Joan, Pere. Nascut l'1 de novembre del 1861.

Teresa, Raimunda, Josepa. Nascuda el 21 de març del 1863.

Ramon, Antoni, Jaume. Nascut el 10 de juliol del 1866.

Esperança, Concepció, Josepa. Nascuda el 3 de juliol del 1870.

Maria de la Candela, Lluïsa, Josepa. Nascuda el 20 de gener del 1873.

Raimunda, Rosa, Pia. Nascuda el 10 de setembre del 1877.

Els avis paterns foren Joan Serra i Magina Freixes (del primer fill, Joan, consta Magina Trenchs). Els avis materns foren Miquel Miret i Rosa Blanch. Tots els fills nasqueren a Valls i foren batejats a l'església de Sant Joan de la nostra ciutat. El tercer fill, Isidre, creiem que devia morir abans del 1877, ja que el padrí de l'Esperança fou el germà gran, Joan; el padrí de la Maria de la Candela fou el Pep; en canvi el de la Raimunda fou el Miquel, quan sembla que hauria tocat de ser-ho a l'Isidre. Hem d'afegir que el Magí morí l'any 1869 o el 1870 a la Masó, en caure d'un dos de sis, segons ens diu el propi "Pep de Janillo".

Agraïm al rector de l'església de Sant Joan de Valls, mossèn Francesc Esteso, les facilitats que ens ha donat per poder consultar els llibres de baptisme de la parròquia.

NOTÍCIES CASTELLERES DEL SEGLE PASSAT, REFERENTS A ALTAFULLA

Les notícies castelleres del segle passat, pel que fa a Altafulla, són molt minses; l'única informació que ens parla d'un castell concret és la que fa referència al cèlebre pilar de vuit, ja esmentada. Hem consultat els periòdics *Diario de Tarragona* i *La Opinión*, dels anys 1876 al 1900, i només hi hem trobat sis notícies castelleres, però, sense concretar res. En farem

menció, de tota manera, per tal de deixar-ne constància i, a la vegada, facilitar la recerca a algun altre estudiós del fet casteller.

La Opinión núm. 245, 9 novembre 1876. "Según nos escriben de Altafulla, se hacen grandes preparativos para celebrar en aquella villa el próximo sábado la fiesta de San Martín, habiéndose contratado al efecto una colla de Xiquets de Valls..."

La Opinión núm. 269, 13 novembre 1877. "Anteayer celebró la villa de Altafulla la fiesta que anualmente dedica a su patrón San Martín. Hubo solemnes funciones religiosas, en las que tomó parte la acreditada orquesta de Torredembarra, dos collas de Xiquets de Valls, que levantaron atrevidísimas torres".

La Opinión núm. 271, 14 novembre 1878. És la informació de la consecució del pilar de vuit, ja citada.

La Opinión núm. 267, 10 novembre 1885. Programa. "Día 11. A las doce levantarán los Xiquets de Valls sus atrevidas torres, entre las que figurará al famoso «castell de nou»..."

Diario de Tarragona núm. 265, 9 novembre 1877. Programa. "Día 11. A las doce del mediodía, las collas Nova i Vella levantarán atrevidas torres por las calles de la población. Día 12. A las once, volverán a recorrer las principales calles las collas Nova y Vella, levantando arriesgadas torres".

La Opinión núm. 264, 8 novembre 1899. Programa. "Día 10. A las ocho se celebrarán solemnes completas con asistencia del Ayuntamiento, al que acompañarán las músicas y los Chiquets de Valls que ejecutarán atrevidas torres frente a las Casas Consistoriales".

Diario de Tarragona núm. 265, 8 novembre 1899. Porta la mateixa informació que *La Opinión*.

Miquel Trenchs i Mestre